OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ 23.10.19

Talouspäällikkö Pasi Rentola
Projektipäällikkö Katja Bergbacka

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta
Kuuleminen 25.10.2019 klo 10:00 /HE 29/2019 vp

Asia:

- HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020
- VNS 2/2019 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2020 – 2023

Erityisesti: Lasten ja nuorten muutosohjelma eli Lape-hanke, sen sidonta Tulevaisuuden sote-keskukseen ja millä momenteilla ja paljonko sen toteuttamiseen on rahoitusta sekä STM:n että OKM:n momenteilla

Viitaten opetus- ja kulttuuriministeriön kirjalliseen asiantuntijalausuntoon (Sivistysvaliokunnan kuuleminen 11.10.19, Asia: HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020 ja VNS 2/2019 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2020 - 2023) opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa lausuntonaan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle Hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020 ja valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2020-2023 erityisesti lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman osalta seuraavaa:

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan loppusumma vuoden 2020 valtion talousarviossa on 6,837 mrd. euroa, jossa on lisäystä vuoden 2019 talousarvioon nähden vähän yli 400 milj. euroa. Lisäykset johtuvat lähes kokonaisuudessaan hallitusohjelman mukaisista panostuksista kasvatukseen, opetukseen ja koulutukseen. Merkittävimmät lisäykset aiheutuvat varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laatu- ja tasa-arvohankkeiden, ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen tarkoitetusta lisärahoituksesta sekä korkeakoulujen perusrahoituksen lisäyksistä. Myös indeksikorotusten toteuttaminen lisää rahoitusta yli 100 milj. eurolla.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (Lape-hanke)

Hallitusohjelman mukaisesti lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa jatketaan pääministeri Rinteen hallituskaudella. Jatkossa muutostyötä tehdään lähtökohtaisesti osana Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus –ohjelmaa. Hallitusohjelman mukaan lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman toimeenpanoon esitetään yhteensä 23,6 miljoonaa euroa vuosille 2020-2022. Opetus- ja kulttuuriministeriön momenteille ei ole varattu rahoitusta lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman toimeenpanoon.

Edellisellä, pääministeri Sipilän, hallituskaudella lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman määrärahaa siirrettiin sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan vuodesta 2017 alkaen. Siitä lähtien vuoteen 2019 saakka sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö ohjasivat yhdessä muutosohjelmaa vahvistaen kansallisen tason sekä alueiden sivistystoimen ja sosiaali- ja terveystoimen yhteistyötä lasten ja nuorten oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön teettämän edellisen hallituskauden kärkihankkeiden ulkoisen arvioinnin mukaan lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman yhtenä puutteena nähtiin opetus- ja kulttuuriministeriön mukaantulo ohjaavaksi ministeriöksi vasta muutosohjelman alkuvaiheen jälkeen, kuten myös opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen ohut resursointi lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaan. Arvioinnin mukaan muutosohjelman vaikutus arvioitiin suurimmaksi sivistystoimen ja sosiaali- ja terveystoimen, maakunnan alueen ja kunnan sekä järjestöjen ja seurakuntien yhteistyön vahvistamisessa.

Ennaltaehkäisevien toimenpiteiden tulee kohdentua kaikkiin lapsiin ja nuoriin, ei ainoastaan tukea, apua ja hoitoa tarvitseviin. Varhaiskasvatuksen, koulun ja oppilaitosten toimintakulttuurin, osallisuuden ja pedagogiikan kehittämisellä varmistetaan kaikkien lasten ja nuorten osallisuus ja kasvu aktiivisiksi kansalaisiksi sekä torjutaan lasten ja nuorten syrjäytymistä.

Edellä mainittu huomioiden lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman rahoituksessa tulisi varata riittävät resurssit myös opetus- ja kulttuuriministeriölle aidon poikkihallinnollisuuden varmistamiseksi.

Esi- ja perusopetus, varhaiskasvatus, lukiokoulutus, vapaa sivistystyö

Hallitusohjelman mukaisesti perusopetuslain mukaiseen aamu- ja iltapäivätoimintaan esitetään 14,5 miljoonan euron lisäystä vuodesta 2021 lukien. Subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus palautetaan ja lapsiryhmien kokoa kasvattajaa kohden pienennetään, mihin opetus- ja kulttuuriministeriö esittää rahoitusta valtiovarainministeriön budjettiosuudesta.

Oppivelvollisuusikä korotetaan 18 ikävuoteen ja toteutetaan maksuton toisen asteen koulutus. Hallitusohjelmassa pidennyksen rahoittamiseen on kirjattu varattavaksi vuositasolla 107 miljoonaa euroa kehyskauden lopussa. Siinä vaiheessa, kun pidennys koskee kaikkia sen piiriin tulevia opiskelijoita, vuosittainen kustannus on 129 milj. euroa. Uudistus toteutuu tarvittavien valmistelujen jälkeen aikaisintaan syksystä 2021.

Oppilas- ja opiskelijahuollon palveluja perusopetuksessa ja toisella asteella vahvistetaan. Palveluihin kohdennetaan 10 miljoonaa euroa vuonna 2021, 20 miljoonaa euroa vuonna 2022 ja 29 miljoonaa euroa vuodesta 2023 lukien.

Aamu- ja iltapäivätoimintaa koulupäivän yhteydessä vahvistetaan erityisesti toisen vuosiluokan sekä erityistä tukea tarvitsevien osalta ja edistetään oppilaiden toimintaan osallistumista sekä vahvistetaan maksuttomia harrastusmahdollisuuksia koulupäivän yhteydessä 5 miljoonalla eurolla vuonna 2020. Lukiokoulutuksen uudistuksen toimeenpanoa jatketaan ja aiemman kehyspäätöksen mukaisesti lukiouudistuksen toimeenpanoon varataan 4 miljoonaa euroa vuonna 2021 ja vuodesta 2022 eteenpäin 8,5 miljoonaa euroa sisältäen ylioppilastutkinnon uusimiskertojen lisäkustannukset. Lukiokoulutuksen rahoituksen vahvistamiseksi tehdään opiskelijakohtaisiin yksikköhintoihin yhteensä 18 miljoonan euron lisäys, josta 7,5 miljoonaa euroa on valtion rahoitusosuutta.

Hallitus käynnistää varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämishankkeet, joiden tavoitteena on parantaa lasten ja nuorten oppimistuloksia ja vähentää eriarvoistumista. Perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan varataan yhteensä 180 miljoonaa euroa ja varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan yhteensä 125 miljoonaa euroa vuosina 2020–2022. Ohjelmat ovat kolmivuotisia.

Ammatillinen koulutus

Ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanoa jatketaan. Työpaikalla järjestettävän koulutuksen lisääminen ja sen laadun varmistaminen edellyttävät, että työpaikkaohjaajien saatavuus on turvattu ja työpaikkaohjaajien osaamisen kehittämistä on tarjolla riittävästi. Tämän vuoksi työpaikkaohjaajien koulutuksen lisäämiseen ja kehittämiseen lisätään pysyvästi 2,5 miljoonaa euroa vuodesta 2020 lukien. Urheilua tavoitteellisesti harrastaville nuorille tulee taata yhtäläiset edellytykset opiskella ammatillisessa koulutuksessa kuin lukiossa. Tämän varmistamiseksi urheilijoiden ammatillisen koulutuksen tukemiseen lisätään 0,5 miljoonaa euroa vuodesta 2020 lukien.

Ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen sekä muihin opiskelijoiden tarvitseman opetuksen ja ohjauksen varmistamiseksi tarvittaviin tukitoimiin ehdotetaan 80 miljoonan euron lisämäärärahaa vuodelle 2020. Määrärahaa voitaisiin käyttää uusien opettajien ja ohjaajien palkkaamisen ohella myös nykyisten tuntiopettajien opetustuntimäärän lisäämiseen sekä tarvittavan opetuksen tukihenkilöstön palkkaamiseen, jolloin opettajien työpanosta voidaan kohdentaa enemmän opetukseen. Opetuksen ja ohjauksen määrän lisäämisen yhteydessä tehtävällä oppimisympäristöjen kehittämistyöllä voidaan osaltaan tukea sitä, että opiskelijat saavat enemmän opetusta ja ohjausta ja että opettajien työpanosta voitaisiin kohdentaa mahdollisimman tehokkaasti niille opiskelijoille, jotka tarvitsevat sitä eniten.

Taide- ja kulttuuri

Rahapelitoiminnan voittovarojen osuus kulttuurin ja taiteen rahoituksesta on 257,6 miljoonaa euroa, joka on 11,3 miljoonaa euroa enemmän kuin tänä vuonna. Lisäys aiheutuu esittävän taiteen valtionosuusuudistukseen osoitetusta 2 miljoonan euron lisäyksestä ja Kansallisteatterin peruskorjauksen avustuksen 20 miljoonaa euroa rahoittamisesta rahapelitoiminnan voittovaroista rahastoja purkamalla.

Taiteen perusopetuksen alueellisten ja taiteenalojen välisten erojen tasaamiseksi ehdotetaan 2 miljoonan euron lisäystä valtionosuuteen. Lisäksi lastenkulttuurin tukemiseen ehdotetaan yhteensä 7 miljoonaa euroa vuosille 2020–2023.

Liikuntatoimi

Liikuntatoimeen ehdotetaan 163,9 miljoona euroa. Tavoitteena on edistää liikunnallista elämäntapaa ja lisätä osallisuutta, hyvinvointia ja terveyttä sekä tukea huippu-urheilua. Yhteiskunnallisen tavoitteellisuuden myötä liikuntapoliittisen selonteon linjauksia ryhdytään toteuttamaan ja toimenpiteisiin esitetään erillistä 4,8 miljoonan euron määrärahaa vuoden 2020 talousarviossa. Vuonna 2021 rahoitus on 6,2 milj. euroa, vuonna 2022 4,5 milj., euroa ja 4,5 milj. euroa vuonna 2023. Lisäksi poikkihallinnollisen liikkumisohjelman ja Liikkuva koulu -ohjelman laajentamiseen esitetään 6 milj. euroa.

Lasten ja nuorten osallisuutta ja liikkumista pyritään lisäämään osoittamalla lisärahoitusta matalan kynnyksen seuratoiminnalle 1,5 milj. euroa. Huippu-urheilun rahoitusta lisätään.

Virkistyskäyttöstrategian laatimiseen sekä strategian toimenpide-ehdotuksiin varataan 2 milj. euron lisärahoitus. Määrärahaa kohdennetaan mm. ulkoilureittien rakentamiseen.

Nuorisotyö

Nuorisotyöhön ehdotetaan 78,6 miljoonaa euroa. Tavoitteena on tukea mm. nuorten osallisuutta ja elämänhallintaa sekä mahdollisuuksia tasavertaisiin ja saavutettaviin harrastuksiin. Nuorten työpajatoimintaa vahvistetaan 2 milj. euron vuosittaisella lisämäärärahalla.

Lisäksi valtakunnallisen digitaalisen järjestelmän kehittämiseen osoitetaan 1,2 milj. euron lisärahoitus. Järjestelmällä helpotetaan tietojen siirtämistä etsivälle nuorisotyölle.